

i.k

Yazar İlker Kiliçman

Gönderim Tarihi: 08-Mar-2022 10:03PM (UTC+0300)

Gönderim Numarası: 1779619762

Dosya adı: ASAD_-_TASLAK6.docx (144.32K)

Kelime sayısı: 4210

Karakter sayısı: 29409

REKREASYON ÖĞRENCİLERİNİN İŞLETME DERSLERİNE YÖNELİK TUTUM ÖLÇEĞİ GELİŞTİRME ÇALIŞMASI

1. GİRİŞ

Rekreasyonel davranışları anlamlandırmak için “zaman” a verilen değer ve yüklenen anlam çok büyük önem taşımaktadır (Palmquist ve Phaneuf, 2010:20). Hacıoğlu zamanı; kısa ya da uzun olan, tekrarlanması olanaksız olan, başlangıcından sonuna kadar belli , ölçülebilen aralık olarak tanımlamıştır (Hacıoğlu vd. 2009:15). “Boş zaman” kavramı ile ilgili tanımlamalar, faaliyetlere katılım gösteren bireylere göre değişiklik gösterebilmektedir (Howe ve Carpenter, 1985:3). “Dünya Boş Zaman ve Rekreasyon Birliği” açısından boş zaman; hoşnutsuzluk vererek ve memnuniyet sağlayarak kişisel doyumu arttıran yararları yaşamın özel bir alanıdır (Özdemir ve ark., 2006:10). Daha genel bir tanım ile “boş zaman”, bireyin serbest iradesi ile değerlendirebildiği zaman dilimlerini ifade edebilmektedir (Broadhurst, 2001:2). Rekreasyonel aktivitelere katılım sağlamak için bireyin serbest şekilde kullanabildiği bu zaman dilimlerinin çalışmak ve zorunlu ihtiyaçlar için kullanılan “zaman” dışında olması gerekmektedir (Karaküçük, 2005:60).

Rekreasyon eğitiminin verimli olması için, herhangi bir eğitim konusunda olduğu gibi, politika ve stratejilerin açık ve net olarak oluşturulmaları beraberindeyse belirtilmeleri önemlidir (Kılıbaş, 2010:338). “Rekreasyon” eğitiminin de, genel olan eğitim kapsamında çevre ya da sağlık eğitimleri gibi olan fakat uygulama , hedeflere varılması bakımından farklılık gösteren fonksiyonel bir alanı meydana getirmektedir (Karaküçük, 2008:124). Bu bağlamda Means (1973), üniversitelerde rekreasyon öğrenimine önem gösterilmesi gereğinin temel gerekçeleri arasında; Üniversiteler geleceğin liderlerini yetiştirmelerini, değişen şartların giderek daha fazla sayıda “serbest zaman” a sahip bireyler ortaya çıkarmasını, serbest zaman dilimlerinin olumsuz kullanılmasının ciddi toplumsal sonuçlara yol açmasını saymaktadır. Toplumun gelecekteki liderlerini yetiştirmesi büyük önem taşıdığına göre üniversitelerin rekreasyon konusunda öğrencilerin ilgisini çekebilme sorumluluğunu üstlenmeleri gerektiği vurgulanmaktadır (Means, 1973’den akt. Ağaoğlu, 2002:28). Benzer şekilde, Rekreatif faaliyetleri organize edebilecek, gelen turistleri bu tür aktivitelere yönlendirebilecek rekreasyon liderlerini yetiştirmek amacıyla birçok ülkedeki üniversitelerin de turizm fakültelerinde rekreasyon eğitimi sunulmakta ve öğrencilerin belirli alanlar içinde uzmanlaşıp gelişmeleri sağlanmıştır (Tal, 2005’den akt. Yayla, 2012:22).

Sever ve Özkan Buzlu (2014), rekreasyon faaliyetlerinin hangi disiplinlerce çalışıldığını inceleyerek alanın multidisipliner yapısını ve kapsamını belirlemeye çalıştıkları araştırmasına göre rekreasyon; eğitimden turizme, sosyolojiden tarihe, psikolojiden işletmeye kadar çok farklı ve çeşitli disiplinlerin çalışma alanlarına girmektedir (Aktaran: Sever ve Buzlu, 2015:384). Bu kapsamda, Turizm ile ilgili fakültelerde ya da yüksekokullarda açılmış olan ‘rekreasyon yönetimi’ programlarının gerek müfredat gerek ders tasarımları oluşturulurken, alanın sergilediği multidisipliner yapının da göz önüne alınarak yapılandırılmış çevre ile ilgili hem planlama ve politika hem de hukuk, ekonomi, finans ve işletme konularının dikkate alınmalarının önemi vurgulanmaktadır (Sever ve Buzlu, 2015:394).

Bu kapsamda ders müfredatların da işletme ya da işletmecilik ile ilgili derslere yer verilmesi ya da ders sayısının artırılması düşünülebilir. Fakat derslerin amacına ulaşabilmesi öğrencilerin derslere karşı tutumları ile de ilgili olacaktır. Bireylerin oluğu tutum sergilediklerinde “öğrenme” konusunda daha yüksek performans sergiledikleri saptanmıştır (Duarte, 2007: 781; Braten ve Stromso, 2006: 1038; Özden, 2009: 91). Belirli bir konuya karşı geliştirilen tutum, o konu ile ilgili sadece duygu ve düşünceleri değil davranışları da etkileyebilmekte ve bireyin davranış eğilimi de toplumsal davranışların ortaya çıkmasına etki edebilmektedir (Ajzen 2005: 12). Özellikle öğrenciler bakımından, bilgi edinme tutumlarının, bilgi edinme performansları üzerinde önemli bir etken olduğu vurgulanmaktadır (Kara,

2010:51). Öğrencilerin, derslerdeki akademik başarılarının, derse yönelik geliştirmiş oldukları tutumlarla bağlantılı olduğu yaygın bir şekilde kabul görmektedir (Yaşar, 2014:60; Pierce ve ark., 2007:286).

Bu bağlamda, hayatlarının farklı dönemlerinde yeni şartlarla karşılaşan bireyin, herhangi bir konuyu öğrenmeye karşı olumlu tutumu ile yeni şartlara uyum sağlayabilecek olduğu ifade edilebilir (Kara, 2010:51). Tutum; bireyin içerisinde yer almakta olduğu toplum, bilgi birikimi ya da bireysel özellikleri ile bağlantılı şekilde durumlar, olaylar, nesnelere ya da bireyler karşısında belli bir davranış sergileme eğilimi olarak tanımlanabilmektedir (İnceoğlu, 2011:16; Budak, 2000: 776). Tutum daha geniş bir tanımlamayla, bireyin kendisi için psikolojik bir değer taşıyan konulara ya da nesnelere karşı vaziyet alma biçimini ifade etmektedir (Tolan, 1983: 383-384). Bu anlamda bir nesneye, fikre ya da bireye yönelik bir tutum, içerisinde bilişsel, duygusal öğeler yanında davranışsal eğilim de bulunan bir sistem olup tutum nesnesine yönelik inançlar, duygusal öğeler ve heyecansal duygulardan meydana gelmektedir (Freedman, Sears ve Carlsmith, 1993: 319). Başka bir deyişle, Tutum kapsamında duyu, düşünce ve heyecan içeren duygusal etkenler gibi davranışsal faktörler yer almaktadırlar (Cüceloğlu, 2000: 521). Bohner ve Wanke' ye (2002) göre de, tutum kişiliğin önemli bir parçası olarak bireyin toplumda sosyal, kültürel ve politik yerini belirleyen bir öneme sahip görünmektedir (Aktaran: Yaşar, 2014:60). Fishben ve Ajzen de "Mantıksal Eylem Kuramı" çerçevesinde, davranış üzerinde etkili olabilecek etkenler arasında tutumların değerlendirilmesinin önemli olduğunu ifade etmektedirler (Ajzen & Fishbein, 1977:905; Ajzen 1991:185). Morgan (1991) "öğrenme" aracılığıyla kazanılan tutumların, bireylerin kişilik özelliklerinin bir parçası olduklarını ve kazanılmış diğer kişilik özelliklerinde de olabildiği gibi edimsel ya da klasik koşullanmalar yoluyla veya modellerin taklit edilmeleri yoluyla öğrenilmiş olduklarını vurgulamaktadır (Aktaran: Tufan ve Güdek, 2008:80).

kişilerin dizili maddeler olarak sıralanmış ifadeler veya çeşitli sıfatlar karşısında vermiş oldukları tepkiye bakılarak bir takım çıkarımlar yapma olanağı sunan metodlardan biriyse tutumlara yönelik ölçeklerdir (Tavşancıl, 2014:104). Dalkıran (2006:2) eğitim faaliyetlerinin denetleme mekanizması kapsamında ölçüm olmaksızın değerlendirilme yapılamayacağını, değerlendirilme yapılmaksızın geridönüt elde edilemeyeceğini , bu sonuçların eşliğinde ise fikir yürütülemeyeceğini ifade etmiştir. Tutum ölçekleri ile öğrencilerin, eğitim-öğretim sürecinde belirli derslere yönelik tutumlarını belirleyebilmek, uygulanan eğitim programlarının niteliklerini ortaya koyarak öğrencilerin derslere karşı kaygı, ilgi ya da değer gibi "his"leri ile ilgili önemli bilgiler elde edilmesi mümkündür (Soycan ve ark., 2018:1241). Bu çalışmada

Bu çalışmada, işletmecilik bilgi ve becerisinin profesyonel yaşamın önemli gerekliliklerinden biri olması yanında tutumun bireyin davranışları ve performansı üzerindeki önemli etkileri göz önüne alınarak Türkiye'de rekreasyon ve rekreasyon yönetimi programlarında öğrenim görmekte olan öğrencilerin işletme ve işletmecilik derslerine karşı tutumlarını ölçmeye yönelik bir ölçme aracı geliştirilmesinin alana katkı sağlayacağı düşünülerek uygun bir ölçek geliştirilmesi hedeflenmektedir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Çalışma kapsamında, katılımcılardan toplanan verilerin nicel analizleri yapıldığından dolayı; kişi sayısı çok olan bir evren yapısında, evrenin hakkındaki genel yargıya ulaşabilmek sebebi ile evren içerisinde belirlenen bir örneklem grubu üstünde çalışılmasına olanak veren genel tarama modelinden yararlanılmıştır.

2.2. Çalışma Grubu

Ölçek geliştirme süreçlerinde katılımcı sayısı genellikle tartışılan bir konu olup Nunnally (1978) tarafından yaklaşık 300 katılımcıdan meydana gelen bir örneklem hacminin yeterli olacağını iddia edilmişse de literatüre göz atıldığında daha küçük örneklemelere uygulanan başarılı çalışmalarda görülebilmektedir (Akt., DeVellis, 2017, s. 102). Söz gelimi yirmi madde kapsayan bir ölçek için 300'den daha az sayıda katılımcı yeterli olabilmektedir (DeVellis, 2017, s. 102).

Çalışma kapsamında yürütülen ölçek geliştirme süreci, katılım için gönüllü olan ve ulaşılabilmesi kolay öğrencilerle gerçekleştirilmiştir. Aynı veri seti üzerinde Keşfedici Faktör Analizi ile Doğrulayıcı Faktör Analizi uygulamanın yeterince bilgilendirici olmayacağı ve potansiyel olarak yanıltma ihtimali olabileceğinden ötürü Doğrulayıcı Faktör Analizi'nin yeni bir örneklem grubu üstünde uygulanması önerilir (Henson, & Roberts, 2006, p. 400). Bundan sebeple iki çalışma grubu belirlenmiş olup ilk çalışma grubu 184 bireyden ve ikinci çalışma grubu Rekreasyon ve Rekreasyon Yönetimi programlarında öğrenim görmekte olan toplam 410 birey (224 kadın ve 186 erkek) meydana gelmektedir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Ölçek geliştirmek için madde havuzu hazırlanırken hedef kitleye açık uçlu sorular sorarak ve literatür taraması yapılarak madde havuzu oluşturulabilmektedir (Evcı ve Aylar, 2017, s. 395). Bu sebeple geliştirilmek istenen ölçeğin "Madde Havuzu"nun oluşturulabilmesi için literatür taraması yapılarak katılımcı görüşlerine başvurulmuştur. Maddelerin, madde havuzu oluşturulduktan sonra hedef kitlenin psiko-sosyal özellikleri göz önüne alınarak dil bilgisi açısından da kontrol edilmeleri önerilmektedir (Özdamar, 2016, s. 48). Bu sebeple, lisan bakımından yeterince açık ve anlaşılır hale getirilebilmeleri için 2 Türkçe öğretmeninden görüş alınarak maddeler üzerinde gerekli değişiklikler yapılmıştır. Tarama ve görüşlerin değerlendirilmesi sonrasında 42 maddelik havuz meydana getirilmiştir.

Kapsam geçerliliğini sağlayabilmek için Lawshe (1975) ölçek maddelerinin uzman değerlendirmesinden geçirilmesinin önemli olduğunu vurgulamış ve uzmanların maddeler için "Uygun", "Gereksiz" ve "Madde hedeflenen yapıyı ölçmemektedir" seçenekleri ile değerlendirme yapabilecekleri bir form kullanmasını önermiştir. Uzmanlardan alınan verilerle tüm maddeler için "Kapsam Geçerlilik Oranı" (Content Validity Ratio, CVR) ve ölçeğin bütünü için hesap yapılan "Kapsam Geçerlilik İndeksi" (Content Validity Index, CVI) ile maddenin ölçekte yer alıp almamasına karar verilebileceğini belirtmiştir. "Kapsam geçerlilik oranı", "0" ve "-1" olduğunda ilgili maddenin hedeflenen yapıyı ölçmemesinden ötürü madde ölçekten çıkarılabilir (Lawshe, 1975, s. 568). Fakat oran pozitif ise ilgili maddenin kapsam geçerliliği için Ayre ve Scally (2014, s. 85) tarafından geliştirilen kapsam geçerlilik oranlarına dair "kritik değerler tablosu" ile kıyaslanarak karar verilebilmektedir (Yeşilyurt ve Çapraz, 2018:256). Bu sebeple, maddelerin kapsam geçerliliklerinin sağlanabilmeleri için uzman görüşlerine başvurulmuştur. Rekreasyon Anabilim Dalında görev yapan üç akademisyen (2 Dr. Öğr. Üyesi ve 1 Arş. Gör.) ve Turizm Rehberliği (2 Dr. Öğr. Üyesi) Programında ders veren iki akademisyenden meydana gelen toplam beş kişilik uzman grubundan elde edilen verilerin değerlendirilmeleri sonucunda 18 madde, madde havuzundan çıkarılmıştır.

Ölçme şekli de ölçme aracının hazırlanmasında önemlidir; Thustone, Guttman ve Likert ölçekleme yöntemlerinden birisi tercih edilebilmektedir (DeVellis, 2017, s. 85). Literatürde genellikle yararlanılmakta olan beş ya da yedi seçenekli Likert ölçeklerinden (Tavşancıl, 2014, s. 146) Türkçe

bakımından en ayırt edici yanıt seçenek sayısı 5 olarak kabul edildiğinden (Şeker ve Gençdoğan, 2014:63) “Hiç Katılmıyorum” için “0” ve “Tamamen Katılıyorum” için “5” puan olacak şekilde 5’li Likert tercih edilmiştir. Likert, Thurstone ve Goodman tipi ölçeklerin faktör analizinde kullanılabilecekleri ifade edilmektedir. (Özdamar, 2013, s. 212).

2.4. Veri Toplama Süreci

Verilerin toplama süreci içinde demografik sorulardan ve ölçek maddelerinden oluşan anket formu kullanılmış olup hem birinci çalışma grubunda (N:184) hem de ikinci çalışma grubunda (N:410) anket verileri katılımcılara çevrimiçi (online) gönderilen anket formları yanısıra katılımcılarla gerçekleştirilen yüz yüze görüşmelerle elde edilmiş olup veri toplama süreci 2019 yılı içerisinde gerçekleştirilmiştir.

2.5. Verilerin Analizi

Elde edilen verilerin analiz süreçlerinde “SPSS 20.0” ve “AMOS 21.0” yazılımlarından faydalanılmıştır. Ölçeğin örtük yapısını ortaya çıkarabilmek için AFA ve DFA uygulanmıştır. Toplam 24 maddeden meydana gelen ilk ölçek formu 184 bireyden oluşan birinci çalışma grubuna uygulanmış ve KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) ile Barlett Sphericity Test ölçümleri yapılmıştır. Ölçek maddelerinin birbirinden bağımsız, anlamlı faktörlere ayrılabilirliklerini saptamak için dik döndürme (Ortogonal döndürme) ve varimax tekniği uygulanmıştır. Bu analiz sonucunda binişik maddeler oldukları tespit edilen 7 madde ölçekten çıkarılmıştır. Araştırmada Açıklayıcı Faktör Analizi ile ölçme aracının örtük yapının belirlenmesinin ardından DFA ile bu örtük yapının doğrulanması ve uyum indekslerinin hesaplanmaları için AMOS 21.0 yazılımı kullanılmıştır.

2.6. Geçerlik ve Güvenirlilik

AFA ve DFA sonrası son halini alan ölçek güvenirliliği için Cronbach Alfa; geçerlik içinse yapı geçerliliğine bakılmıştır. Ölçeğin tamamı ve alt boyutları için Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı hesaplanarak güvenirliliği tespit edilmiş olup çalışma kapsamında hesaplanan model uyum indeksleri yapı geçerliliğini göstermektedir. Kapsam geçerliliği maddeler için alınmış olan uzman görüşleri ile sağlanmıştır. Muhtemel hataları önleyebilmek için yapılan tüm hesaplamalar bir öğretim üyesi tarafından yeniden hesaplanarak kontrol edilmişlerdir.

3. BULGULAR

Faktör Analiz Yöntemi; Açıklayıcı (Keşfedici) ve Doğrulayıcı olmak üzere iki ayrı başlıkta ele alınabilmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2015, s. 614). Keşfedici Faktör Analizi birbirleri ile ilişkili olan değişkenlerin, kovaryans matrisi veya korelasyon yoluyla birleştirilmeleriyle sayısal olarak daha az ve de birbirlerinden bağımsız gizil değişkenler meydana getirmeyi hedefler (Alpar, 2013, s. 269; Özdamar, 2013, s. 210; Tabachnick ve Fidell, 2015, s. 614). Başka bir deyişle, Faktör Analizi değişkenlerin aralarındaki ilişkisel bağı meydana çıkartarak bu ilişkisel bağ yoluyla değişken gruplarını birleştirerek “faktör” ismini alan potansiyel yapılar meydana getirilmesine imkan verir (Thompson, 2008, s. 10). Faktör Analizi için uç değer ve kayıp veri kontrolünün tamamlanmış olması, bunların tespit edilerek düzeltilmeleri ya da verisetinden çıkarılmaları gerektiği belirtilmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2015, s. 617).

Bu sebeple uç değer ve kayıp veri kontrolü tamamlandıktan sonra Açıklayıcı Faktör Analizi sürecine geçilmiştir. Bartlett Küresellik testinden, değişkenler arasında tespit edilebilen korelasyonların faktörleşmeye uygun olup olmadıklarının belirlenmesi için yararlanılmaktadır (Karasar, 2010, s. 322). Sonucun anlamlılık değerinin (p değerinin) ,05 ’ten düşük olması ve sıfır hipotezinin reddedilmesi

beklenmektedir (Alpar, 2013, s. 292; Güriş ve Astar, 2015, s. 416). Bu sayede, elde edilmiş verilerin faktör analizi için uygun oldukları ifade edilebilmektedir (Karasar, 2010, s. 322). Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri ise örnekleme hacminin yeterliliği ile ilgili bilgi sunmaktadır. “0” ile “1” arası değerler alınabilen bu ölçüm için, değer 1’e yaklaştıkça örnekleme grubunun faktör analizine uygunluğunun bulunduğu ifade edilebilmektedir (Alpar, 2013, s. 294; Field, 2009, s. 647). Bununla birlikte, KMO değeri 0,5 ile 0,7 arasında ise “vasat”, 0,7 ile 0,8 arası “iyi”, 0,8 ile 0,9 arasındaki değerlerin “çok iyi” ve 0,9 üstündeki değerleri “süper” olarak kabul edilmişlerdir (Hutcheson ve Sofroniou, 1999; Akt., Field, 2009, s. 647). Huck’a (2012, s. 487) KMO değeri için, 0,6 ve üzeri olmasının faktörlenebilirlik için yeterli olduğunu belirtmektedir. Açımlayıcı Faktör Analizi için uygulanan KMO ve Bartlett Sphericity Testine ilişkin, KMO değeri ,869 olarak tespit edildiğinden örneklemeden elde edilen verinin yeterli olduğu kabul edilebilir ve Bartlett Küresellik Test değeri $\chi^2=2068,877$; $p<.05$ elde edilerek anlamlı olup ölçek maddeleri arasındaki ilişkinin faktör analizi için yeterli olduğunu göstermektedir, bulgular Tablo.1’de sunulmuştur.

Tablo.1. KMO ve Bartlett Sphericity Testine İlişkin Bulgular

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,869
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	2068,877
	Df	136
	Sig.	,000

Bir faktör için hesaplanmış olan “özdeğer” ölçülmek istenen yapıyla ilgili kapsadığı bilgi miktarını işaret etmektedir (Thompson, 2008, s. 32). Başka bir deyişle, bir faktör ait özdeğer büyük olduğu ölçüde bilgi sunmaktadır. Kaiser (1960) özdeğerleri >1 olan faktörlerin yapıya önemli bir katkı sağladıklarını belirtmektedir (Akt., Field, 2009, s. 640; Alpar, 2013, s. 296). Bundan ötürü, faktör sayısı belirlenirken, özdeğerlerinin 1.0’dan yüksek olmaları önemlidir (Güriş ve Astar, 2015, s. 417; Thompson, 2008, s. 32). Çalışma kapsamında özdeğerleri 1’in üzerinde tespit edilen üç faktör; toplam varyansın %50,34’ünü açıklamaktadır. Toplam varyansın %31,095’ini birinci faktör, %10,453’ünü ikinci faktör ve %8,795’ini üçüncü faktör açıklamakta olup bulgular Tablo.2’de sunulmuştur.

Tablo.2. Ölçeğin Alt Boyutlarına ait Özdeğer ve Açıkladıkları Varyans

Faktörler	Özdeğer	Varyans	Kümülatif
1.Faktör	5,286	31,095	31,095
2.Faktör	1,777	10,453	41,548
3.Faktör	1,495	8,795	50,343

Faktör çıkarılmasına karar verilen hallerde döndürme işlemi uygulanması gerekmektedir. Faktör döndürme sürecinde, bir maddenin bir faktör altındaki yükü maksimize edilirken aynı maddenin başka faktörlerde varolan yükleri ise minimize edilmektedir (Field, 2009, s. 642). Bu süreç ile faktör yapısının tanımlanması ve açıklaması basitleştirilebilmektedir (Huck, 2012, s. 489). “Faktör döndürme işlemi” sürecinde, faktörlerin açıkladıkları varyans oranları ya da korelasyon matrisi aynı kalmaktadır (Özdamar, 2013, s. 227). Dik döndürme yani “Ortogonal” döndürmede, faktör eksenleri 90 derecelik açı ile korunmaktadır (Alpar, 2013, s. 300). En sık tercih edilen dik döndürme tekniği Kaiser’in (1958) ortaya çıkardığı varimax tekniğidir (Can, 2018, s. 320; Güriş ve Astar, 2015, s. 417; Huck, 2012, s. 489).

Özdamar, 2013, s. 228; Tabachnick ve Fidell, 2015, s. 625; Thompson, 2008, s. 42). Varimax yöntemi ile maddenin faktör yükleri farkını olabilecek en yüksek değere çıkarmak hedeflenmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2015, s. 625; Thompson, 2008, s. 42).

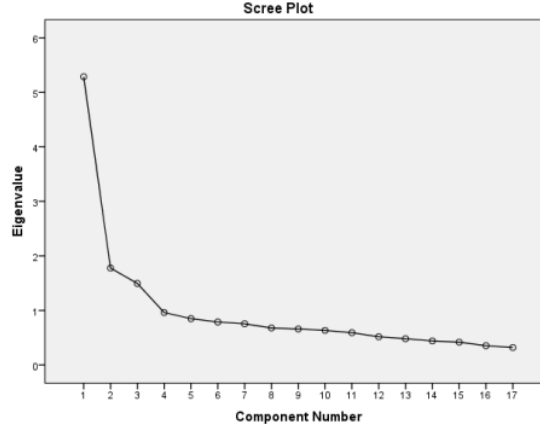
Faktör yükleri bir değişkenin altında toplanarak o faktördeki ağırlıkların ve ilişkilerini ortaya koymaktadırlar (Alpar, 2013, s. 275). Genellikle, 0,32 ve üstü faktör yüküne sahip maddeler tercih edilmektedirler (Comrey ve Lee, 1992; Akt., Tabachnick ve Fidell, 2015, s. 654). Bazı çalışmalarda; 0,30 ile 0,45 arası faktör yüklerinin kabul edilebilecekleri fakat 0,45 ve üstü olmalarının tercih edileceği de vurgulanmaktadır (Ho, 2006; Akt., Can, 2018, s. 317). Bununla birlikte, kesim noktası belirlenmesinin araştırmacının kendi inisiyatifinde olduğu ve teorik yapı dikkate alınarak faktörlerin yükünün önemli olup olmadığı kararının verilebileceği belirtilmektedir (Erkuş, 2014, s. 98). Fakat, birden fazla faktör altında 0,40 ve üstünde yük binen maddelerin varlığı söz konusu olduğunda aralarında 0,1 ve altı fark tespit edildiğinde ilgili madde ölçekten atılması gereklidir (Büyüköztürk, 2015, s. 125; Güriş ve Astar, 2015:425-427). Çalışma kapsamında, ölçek maddelerinin birbirlerinden bağımsız ve anlamlı faktörlere ayrılıp ayrılmadıklarını belirlemek için Ortogonal dik döndürme kapsamında varimax tekniği uygulanmış ve binişik yapı göstermelerinden ötürü ölçekten çıkarılan 7 madde sonrası meydana gelen 17 maddelik ölçeğin 3 faktörlü bir yapı gösterdiği belirlenmiştir. Ölçeğin birinci faktör madde yük değerleri 0,541 ile 0,771; ikinci faktör 0,574 ile 0,766; üçüncü faktör 0,402 ile 0,722 arasında değişmektedir. Faktörlerin altında yer alan maddeler incelenerek eğilimleri kapsayan birinci faktör "Bilişsel", ikinci faktör "Davranışsal" ve üçüncü faktör "Duyuşsal" olarak isimlendirilmiştir, bulgular Tablo.3'te sunulmuştur.

Tablo.3. Döndürülmüş Temel Bileşenler Analizine Göre Faktör Yükleri

Maddeler	1.Faktör (Bilişsel)	2.Faktör (Davranışsal)	3.Faktör (Duyuşsal)
m34	,771		
m33	,747		
m35	,692		
m32	,681		
m31	,677		
m37	,634		
m30	,561		
m36	,541		
m21		,766	
m23		,762	
m20		,757	
m28		,574	
m39			,722
m3			,716
m6			,638
m1			,552
m4			,402

Cattell, 1966 senesinde faktör sayısını belirleyebilmek için "yamaç grafiği" (Scree Plot) tekniğini sunmuştur (Akt., Thompson, 2008, s. 32). Yamaç Grafiği de "Özdeğer" kavramı üzerinde temellenmiş olup faktörler yatay ekseninde ve özdeğerler dikey ekseninde gösterilmektedirler (Field, 2009, s. 639; Özdamar, 2013, s. 221). Yamaç çizgi grafiğinde eğimin (yatay eksene göre) önemli derecede azaldığı noktalar faktör çıkarma işlemi için belirleyicidir (Alpar, 2013, s. 296; Güriş ve Astar, 2015, s. 417; Thompson, 2008, s. 33). Yine de eğimin azaldığı noktaları saptamak bireyden bireye değişiklik gösterebileceğinden ötürü sadece yamak grafiğini temel alarak faktör sayısı belirlemenin yanıltıcı

olabileceği vurgulanmaktadır (Tabachnick ve Fidell, 2015, s. 649). Çalışma kapsamında faktör analizi için hazırlanan çizgi grafik (Scree Plot) de Şekil.1’de sunulmuş olup, bileşenlerin 1, 2 ve 3 numaralı faktörler de toplandıklarını işaret etmekte ve 3 numaralı faktör sonrasında grafiğin yatay duruma geçmeye başladığı görülebilmektedir.

Şekil.1. Yamaç Grafiği (Scree Plot)

Ölçme aracının Açıklayıcı Faktör Analizi ile örtük yapısı saptandıktan sonra Doğrulayıcı Faktör Analizi ile bu örtük yapının doğrulanması için “AMOS 21.0” yazılımından faydalanılmıştır. Doğrulayıcı Faktör Analizi temel olarak, Açıklayıcı Faktör Analizi ile ortaya çıkarılan faktörlerin (ve ilişkilerin), bir başka örneklem üzerinde doğruluklarını test edebilmek için kullanılmaktadır. AFA ile ortaya çıkarılan faktörlerin teorik yapıyı açıklamadaki yeterlilikleri DFA nin odak noktasını meydana getirmektedir (Özdamar, 2013, s. 236).

DFA kapsamında parametre tahminleme yöntemleri; en çok olabilirlik (Maximum Likelihood), ağırlaklandırılmamış en küçük kareler yöntemi, geliştirilmiş en küçük kareler ve serbest asimptotik dağılım (Asymptotically Distribution Free) yöntemleri olarak ifade edilebilir. Maximum Likelihood yöntemi verisetinde uçdeğer bulunmamasını ve verisetinin “çok değişkenli normal dağılım”a uygun olmasını gerektirmektedir. Bu sebepten DFA öncesinde veriler uç değerlerden arındırıldıktan sonra, her bir değişken için normallik kontrolü yapılır. Tek değişkenli normallik sağlandıktan sonra çok değişkenli normallik kontrolü yapılır çünkü çok değişkenli normallik için tek değişkenli normal dağılımın sağlanması gerekmektedir (Thompson, 2008, s. 122). Verisetinin çok fazla uç değer içermesi halinde verilerin dönüştürülmeleri de önerilmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2015, s. 688). Ancak, Eğer DFA sürecinde “Asymptotically Distribution Free” (Asimtotikli Dağılım Tahminleme Yöntemi) tercih edilirse dağılımdan bağımsız biçimde parametre tahminleri yapılabilecek olduğundan ötürü Asymptotically Distribution Free kapsamında normallik varsayımının sağlanması gerekli olmayacaktır (Thompson, 2008, s. 127). Maddeler arasındaki doğrusallık da doğrulayıcı faktör analizi öncesinde kontrol edilmesi gerekli varsayımlardan birisi olup Saçılım grafikleri aracılığıyla maddeleri arasındaki doğrusallık tespit edilebilmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2015, s. 689). DFA öncesinde maddelerin birbiriyle “çoklu birlikte doğrusallık” (multicollinearity) göstermeleri de sorun oluşturduğundan bu durum tespit edilirse, buna neden olan maddelerden birinin veri setinden çıkartılması önerilmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2015, s. 689). Verilen normal dağılım ve çoklu normal dağılım gösterip

göstermedikleri incelenmiş olup çoklu normal dağılımı varsayımının karşılandığı ifade edilebilir, bulgular Tablo.4'te sunulmuştur. Verilerde önemli uç değerler tespit edilmemiştir. Çalışma kapsamında çoklu doğrusallık Tolerance ve VIF değerleri ile incelenmiş olup Tolerance değerlerinin >0.1 ve VIF değerlerinin <10 olduğu tespit edilmiş olup bu sonuçlara göre çoklu doğrusallık olmadığı ifade edilebilir, bulgular Tablo.5'te sunulmuştur. Verilere ait korelasyon değerleri incelendiğinde verilerin ayrılmadıklarını ifade etmek mümkündür (Tablo.6). Çalışma kapsamında toplanan verilerden meydana gelen veriseti incelendiğinde varsayımların karşılandıkları tespit edilerek Maximum Likelihood yöntemi ile analiz gerçekleştirilmiştir.

Tablo.4. Verilere ait Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

Alt Boyutlar	Çarpıklık (Skewness)	Basıklık (Kurtosis)
Bilişsel	-,262	-,055
Davranış	-,342	,064
Duyuşsal	-,270	,286
Multivariate (c.r.)		9,691

Tablo.5. Verilere ait Tolerance ve VIF Değerleri

Alt Boyutlar	Tolerance	VIF
Bilişsel	,716	1,397
Davranış	,854	1,171
Duyuşsal	,744	1,343

Tablo.6. Verilere ait Korelasyon Değerleri

	1	2	3
1.Bilişsel			
2.Davranış	,353**	10	
3.Duyuşsal	,487**	299**	

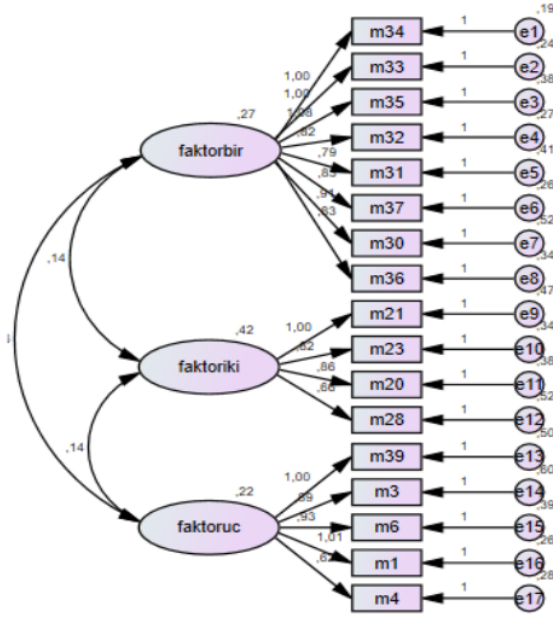
Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

1 Modelin veri ile uyumunun değerlendirilmesi karmaşık zor bir konu olarak değerlendirilmeye (Özdamar, 2013, s. 238) birlikte uyum değerlendirilebilmesi için çeşitli indeksler geliştirilmiş olup Thompson (2008, s. 128) araştırmalarda en sık yararlanılan uyum indekslerinin ki-kare/sd, NFI, RMSEA ve CFI olduğunu belirtmektedir. Kikare/sd (serbestlik derecesi) için ≤ 5 kabul edilebilir uyumu ve ≤ 3 mükemmel uyumu (Kline, 2011, s. 199); GFI için $> ,90$ kabul edilebilir uyumu (Özdamar, 2013, s. 240); RMSEA için $\leq ,10$ (Özdamar, 2013, s. 240), $\leq ,06$ (Hu ve Bentler, 1999, Akt: Thompson, 2008:130) kabul edilebilir uyumu; NFI için $\geq ,90$ kabul edilebilir uyumu ve $\geq ,95$ mükemmel uyumu (Thompson, 2008, s. 129) ve CFI için $> ,95$ (Thompson, 2008, s. 130) kabul edilebilir uyumu göstermektedirler. Çalışma kapsamında DFA sonucu elde edilen model uyum indeksleri için istenen değerlere sahip oldukları ifade edilebilir. Test edilen modelin uyum indeksleri; Ki-kare/Sd (2,499) değerine göre mükemmel, RMSEA (0060) değerine göre kabul edilebilir düzeyde, GFI (,925), AGFI (,900), NFI (,950), RFI (,930), CFI (,924) değerleri için ise iyi ya da kabul edilebilir uyumlu olduğu söylenebilir. Elde edilen sonuçlara göre modelin verilerle uyumlu olduğu ifade edilebilir (Tablo.7).

Tablo.7. Modele ait Uyum İndeksleri

Uyum İndeksi	İndeks Değeri	Yorum
Kikare/Sd	2,499	Mükemmel Uyum (≤ 3)
GFI	,925	Kabul edilebilir uyum ($>.90$)
AGFI	,900	Kabul edilebilir uyum ($>.85$)
NFI	,950	Mükemmel uyum ($>.95$)
RFI	,930	Kabul edilebilir uyum ($>.90$)
CFI	,964	Kabul edilebilir uyum ($>.95$)
RMSEA	,060	Kabul edilebilir uyum ($<.10$)

DFA kapsamında, ölçüğe ait alt boyutlar “gizil değişken”, maddeler ise “gözlenen” değişken olarak tanımlanmaktadır (Huck, 2012, s. 497). Genellikle kurulan modellerde, gözlenen değişkenler için dikdörtgen sembol ve gizil değişkenler için oval sembol kullanılmakta ve semboller arası tek yönlü oklar da faktörlerden maddelere giden yolları temsil etmektedirler, bunun yanında faktörler arasında varolan korelasyon da (ya da kovaryans) çift yönlü oklarla ifade edilebilmektedir (Thompson, 2008, s. 111). Çalışma kapsamında kurulan model Şekil.2’de sunulmuştur.

Şekil 2. Ölçeğin Doğrulayıcı Faktör Analizi Ölçüm Modeli

Ölçek maddelerinin faktör yükleri çok düşük olmamalıdır, bununla birlikte, 70 ile ,50 arası faktör yükleri için maddeler incelenerek ölçek içinde kalmasına karar verebilmek mümkündür. DFA uygulandığında hem standardize edilmemiş örüntü (faktör) hem de standardize edilmiş katsayılar elde

edilseler de DFA sonuçları raporlanırken standardize faktör katsayılarının tercih edilmeleri önerilmektedir (Thompson, 2008, s. 133). Çalışma kapsamında elde edilen standardize faktör yüklerine bakıldığında KFA sonuçları ile uyumlu bir yapı sergilendiği ifade edilebilir. Elde edilen standardize Faktör Yükleri ve madde içerikleri Tablo.8’de sunulmuştur.

Tablo.8. Maddelere ait Faktör Yükleri

Faktörler (Değişkenler)	Maddeler	Standardize Faktör Yük Değerleri		
Bilişsel	m34	İşletmecilikle ilgili derslerin önemli olduklarını düşünüyorum	,769	
	m33	İşletmecilikle ilgili daha fazla ders saati olması gerektiğini düşünüyorum	,727	
	m35	İşletme derslerinin olmadığı bir müfredatın eksik olduğunu düşünürüm.	,672	
	m32	İşletmecilik bilgisine sahip olan kişiler finansal konularda daha başarılı olurlar.	,630	
	m31	Rekreatif faaliyetlerin, aynı zamanda pazarlanabilir birer hizmet olduklarını düşünüyorum.	,538	
	m37	İşletme derslerinde öğrendiklerimin iş yaşamımda bana yardımcı olacağına inanıyorum.	,644	
	m30	Rekreasyon sektöründe işletmecilik bilgi ve becerisinin hem çalışan hem girişimci olarak insanların iş verimliliklerini yükselteceğini düşünüyorum.	,547	
	m36	İşletmecilik dersleri için ayırdığım zamanın boşa gitmediğini düşünüyorum.	,592	
	Davranışsal	m21	İşletmecilikle ilgili derslere daha çok zaman ayırmayı düşünüyorum.	,684
		m23	İşletmecilik bilgimi arttırmak için seçmeli ders almayı ya da bir seminere katılmayı düşünebilirim.	,672
m20		Bir hizmet ya da ürünün daha verimli üretilmesi veya pazarlanması üzerine en az bir tane fikrim olduğunu söyleyebilirim.	,669	
m28		İşletme ya da işletmecilikle ilgili derslerde öğrendiklerimi kendi hayatımda finansal kararlar alırken kullandığımı ifade edebilirim.	,506	
Duyuşsal	m39	İşletmecilik bilgim arttıkça kendime güvenimin de artıyor olduğunu söyleyebilirim.	,550	
	m3	İşletmecilik becerileri sayesinde iş yaşamının daha zevkli olacağını düşünüyorum.	,467	
	m6	İşletmecilik bilgisinin beni daha değerli kıldığını hissediyorum.	,568	
	m1	İşletmecilik derslerinin, beni diğerlerinin önüne geçirdiğini hissediyorum.	,674	
	m4	İş ile ilgili karmaşık sorunları çözerek kendime daha fazla zaman ayırabileceğimi bilmek beni heyecanlandırıyor.	,481	

Ölçeğin yapı geçerliği için ise uyum değerleri dikkate alınmıştır. DFA sürecinde elde edilmiş olan uyum değerleri ölçeğin yapı geçerliğinin olduğunu göstermektedir. Ölçeğin güvenilirliği kapsamında iç güvenilirlik katsayısı hesaplanmış olup ölçeğin tamamı için hesaplanan Cronbach’s Alpha ,849 olup alt boyutlara ait Cronbach Alfa iç güvenilirlik katsayıları; Bilişsel alt boyut için ,843, Davranış alt boyutu için ,823 ve Duyuşsal alt boyut için ,815 olarak tepsi edilmiştir. Bu sonuçlara alt boyutların iç güvenilirlikleri için yüksek olduğunu ifade edilebilir (Tablo.9).

Tablo.9. Cronbach's Alpha Güvenirlik

Alt Boyutlar	Cronbach's Alpha
1.Bilişsel	,843
2.Davranış	,823
3.Duyuşsal	,815

4. TARTIŞMA VE SONUÇLAR

Gerçekleştirilen bu çalışma kapsamında rekreasyon ve rekreasyon yönetiminde öğrenim görmekte olan bireylerin işletme ya da işletmecilik içerikli derslere karşı tutum düzeylerini belirleyebilmek amacıyla bir ölçek geliştirilmesi hedeflenmiştir. Meydana getirilen ölçek toplam 17 maddeden oluşmakta ve bireyin kendini değerlendirmesi şeklinde seçenekler sunan 5'li Likert tipi bir ölçektir. Ölçek, öncelikle 186 katılımcı üzerinde uygulanarak ölçeğin temel boyutlarına ayırmak amacıyla Açıklayıcı Faktör Analizi yapılmıştır. Açıklayıcı faktör analizi sonrası toplam varyansın %50,34'ünü açıklayan 3 faktörlü yapı elde edilmiştir. Faktörlere altında toplanan maddelerin içerikleri incelenerek faktörler; bilişsel, davranış ve duyuşsal olarak isimlendirilmiştir. Faktörler altında toplanan madde sayısı ise sırasıyla 8, 4 ve 5 maddedir.

Çalışmanın devamında, Keşfedici Faktör Analizi ile ortaya çıkarılan 3 alt boyutlu yapının üç boyutlu modele ne derecede uyum sağladığını saptayabilmek için 410 bireyden meydana gelen ikinci çalışma grubundan toplanan verilere Doğrulayıcı Faktör Analizi uygulanmıştır. Üç faktörlü (alt boyutlu), 17 maddelik ölçeğin yeni bir örneklem üzerinden elde edilen veriler ile yapılan Doğrulayıcı Faktör Analizi sonucunda elde edilen uyum indekslerinin kabul edilebilir/iyi uyuma işaret etikleri ifade edilebilir. Yapılan analizler sonucunda değerlerin istatistiksel olarak anlamlı olmaları ve hata varyanslarının düşük, faktör yük değerlerinin ise yeterli olmaları sebebiyle ölçeğin yapı geçerliğine sahip olduğu sonucuna varılmış olduğu ifade edilebilir. Ölçeğin güvenirligi kapsamında iç güvenirlilik katsayısı hesaplanmış olup ölçeğin tamamı için hesaplanan Cronbach's Alpha ,849 olup alt boyutlara ait Cronbach Alfa iç güvenirlilik katsayıları; Bilişsel alt boyut için ,843, Davranış alt boyutu için ,823 ve Duyuşsal alt boyut için ,815 olarak tepsi edilmiştir. Bu sonuçlara alt boyutların iç güvenirlikleri için yüksek olduğunu ifade edilebilir. Yapılan analizler sonrası kabul edilebilir geçerli ve güvenirlilik değerlerine sahip olduğu ifade edilebilecek olan ölçekten, katılımcıların alabilecekleri en düşük puan 17 ve alınabilecek en yüksek puan ise 85 olmaktadır. Ölçekte ters kodlanmış maddelere yer verilmemiştir.

Bu çalışmadan elde edilen tüm bulgular değerlendirildiğinde ölçeğin, üniversite düzeyinde rekreasyon ve rekreasyon yönetimi programlarında öğrenim görmekte olan bireylerin işletme ve işletmecilikle ilgili derslere karşı tutum seviyelerini belirlemede kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu ifade edilebilir. İşletmecilik bilgi ve becerisinin profesyonel yaşamın önemli gerekliliklerinden biri olması yanında tutumun bireyin davranışları ve performansı üzerindeki önemli etkileri göz önüne alınarak Türkiye'de rekreasyon ve rekreasyon yönetimi programlarında öğrenim görmekte olan öğrencilerin işletme ve işletmecilik derslerine karşı tutumlarını ölçmeye yönelik olarak tasarlanan ve ilgili çalışmalara katkıda bulunacağı varsayılan bu ölçeğin, farklı örneklem üzerinde de geçerlik ve güvenirlilik çalışmalarının yenilenmesinin yerinde olacağı ifade edilebilir.

% **18**
BENZERLİK ENDEKSİ

% **17**
İNTERNET KAYNAKLARI

% **5**
YAYINLAR

% **2**
ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1 performansdesteksistemi.blogspot.com % **11**
İnternet Kaynağı

2 dergipark.ulakbim.gov.tr % **2**
İnternet Kaynağı

3 www.acarindex.com % **2**
İnternet Kaynağı

4 acikbilim.yok.gov.tr % **1**
İnternet Kaynağı

5 Submitted to Istanbul Aydin University <% **1**
Öğrenci Ödevi

6 www.ciu.edu.tr <% **1**
İnternet Kaynağı

7 DEMİRCİ SEYREK, Özgür, ERSANLI, Kutman and TUNÇ, Taner. "DUYARLIK ÖLÇEĞİ", Dicle Üniversitesi, 2016. <% **1**
Yayın

8 Submitted to Bahcesehir University <% **1**
Öğrenci Ödevi

9

İnternet Kaynağı

<% 1

10

onlinelibrary.wiley.com

İnternet Kaynağı

<% 1

11

Submitted to Düzce Üniversitesi

Öğrenci Ödevi

<% 1

12

dergipark.org.tr

İnternet Kaynağı

<% 1

13

openaccess.inonu.edu.tr:8080

İnternet Kaynağı

<% 1

14

ÖZCAN, Kemal, VURAL BATIK, Meryem and ÇELİK BALCI, Seher. "ARKADAŞLIK İLİŞKİLERİNDE KALIP YARGILAR ÖLÇEğİ: ", Erzincan Üniv. Fen Edebiyat Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Bl., 2016.

Yayın

<% 1

15

Mustafa İlhan, Bayram Çetin. "The Turkish Adaptation of Implicit Theory of Intelligence Scale: The Validity and Reliability Study", Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi, 2013

Yayın

<% 1

16

"The Validity and Reliability Study of The Turkish Version of The Multidimensional Parenting Perfectionism Questionnaire", Nesne Psikoloji Dergisi, 2021

Yayın

<% 1

17

TAHİROĞLU, Mustafa and ÇAKIR, Salih.
"İlkokul 4. sınıflara yönelik matematik
motivasyon ölçeğinin geliştirilmesi", Ahi Evran
Üniversitesi, 2014.

Yayın

<% 1

Alıntıları çıkart

üzerinde

Eşleşmeleri çıkar

Kapat

Bibliyografyayı Çıkart

üzerinde